

Kepa Oliverirekin hizketan Olentzeroren inguruan

Kepa Oliveri Albisu, Oihane Oliveri Korta

Azken Gabon bezperan, Ereintzak bere Olentzeroa atera du kalera, urtero bezala. Baina Gabon bezpera honetan izan da zerbait diferentea. Olentzero aldatu da! 33 urtez Kepa Oliverik bete du paper hori eta 2016an agur esan dio pertsonaiari.

Guk ez dugu aukera hau galdu nahi izan, eta elkarrizketa bat antolatu dugu Keparekin Olentzeroren inguruan hitz egiteko.

Nolako zen Erreterian garai batean Olentzeroren inguruan egiten zen festa? Nola gogoratzen duzu zuk?

Betidanik ezagutu duk nik Olentzero Erreterian. Mutil koskorra nintzela, Gabon bezperan, kaleko nire adineko lagunekin batera, hala-moduzko oholtza txar bat prestatzen genuen, eta gainean gutako argalena jarritz, han ibiltzen ginen inguruetakoa denda eta tabernetan eskean. Gero, gaztetan, elkarte zenbaitek antolatua Olentzero berriro ateratzen hasi zenean, ilusio handiarekin prestatzen nituen urtero nire baserritar jantziak bertan parte hartzeko. Orain ez bezala, orduan mutil eta gizonen kontua zen Olentzero.

Nola sortu zen Ereintzan Olentzeroren tradizioa berreskuratzeko ideia?

Gaur egun Olentzero osasuntsu badago ere, frankismoaren garaian zalantzarikoa zuten uneak bizi izan zituen, agintariak galarazi egin baitzuten ospakizuna hainbatetan. XX. mende erdi aldean "luistarrak" (Elizaren gazte elkartearen) izan ziren gerra aurreko tradizioa berreskuratu eta Olentzero antolatzen zutenak. Hirurogeiko hamarkadan, urte nahasi eta

eztabaidatsu batzuk pasa ondoren, Ereintzak ekin zion Olentzeroren festa sendotzeari gaur egun arte. Egun, Ereintzak antolatzen du Olentzero, baina era guztietako herritarrek babesten dute eta herriko jaia bezala ospatzen da.

Eta Ereintzaren lehenengo Olentzero haiek nolakoak ziren?

Gure Olentzero, Oiartzun eta Bidasoko bailara osatzen duten herrien tradizioan errotzen da, baina haien ezaugarriak dituen arren, badu berezitasunik. Herri gehienetan ez bezala, lastozko irudiaren ordez, hemen Olentzero pertsona bat zen; eta gaur egun ere hala da: aurpegia belztua, txapela buruan duela, pipa ahoan eta makila eskuan, adaxkaz apainduriko oholtza batean, kriseilu batez argitua, lau gaztek kalez kale daramatena; inguruan laguntzaile, abeslari talde bat Gabon gaueko eske-kanta eginez. Arlo honetan Ereintza aurretik jasotako festa ospatzeko modua mantentzen saiatu da hasieratik.

Noiz eta nola hasi ziren zu Olentzero lanetan? Gogoratzen duzu lehenengo aldi hori?

Bai, gogoratzen dut. Ni ordurako Olentzeroren antolakuntzan nengibilen eta urtero bertan parte hartzen nuen. Urte batean, nire aurretik Olentzero bezala ateratzen zena, Manolo González, ezin izan zen atera, eta bere lekua betetzeko beste norbaiten beharrean aurkitu ginen. Horrela hasi nintzen.

Urte hauetan guztietan, aldatu al da Olentzeroren figura, bere esanahia? Eta nola?

Dudarik gabe asko aldatu da Olentzeroren figura ni Olentzero lanetan hasi nintzenetik hona; zer esanik ez haurra nintzenetik hona.

Alde batetik Olentzero Euskal Herri guztira hedatu da. Bestetik, opariekin lotu da. Aldaketa hori ulertzeko atzera jo behar da. Frankismoaren azken urteetan gaude, hirurogeita hamarreko hamarkadan alegia, eta Olentzero euskal kultura eta nortasunaren ikur bihurtzen ari da. Gainera, Europako lurralde gehienetan bezala, gure haurrek beren opariak neguko oporren hasieran, hau da, Gabon egunean, jasotzearen aldeko korrante pedagogikoarekin ere bat egiten da. Ikastolen sorrerak ere izan zuen zerikusia horretan. Eta ho-

rrela, urtez urte, geroz eta indar gehiagoz, Olentzero Hiru Erregeen tokia hartzen eta ordeztzen joan da.

Olentzero opariekin lotu da, eta, ondorioz, haurrekin. Ikazkin tripaundi eta zikina samurtu egin da hurrengana gerturatzerakoan?

Olentzerok mendeetan izan duen izaera lausotuz joan da eta bere irudia samurtu egin da. Gabonetako opariak Gabon gauean banatzeko joerak hurbildu egin die Olentzero hurrei, bera baita opari horiek banatzen dituen. Geroz eta haur gehiago gerturatzen dira gutunak ematera edota Olentzero agurtzera. Egia da neurri batean merkataritzako produktu ere bihurtu dela. Kasu askotan Papa Noel-en antzeko agure beneragarri eta opari banatzaile soil bihurtzeraino. Esate baterako, ni hasi nintzenean haurrak ez ziren Olentzerorengana hurbiltzen eta gutxiago eskutitzak ematen; fisikoki ere pertsonaiak ez zuen hurrenganako gertutasuna adierazten (tripaundia, zikina...). Beldurra ere eman zezakeen.

Izan ere, zer edo nor da Olentzero. Olentzero eta antzeko izenak (*Olentzaro, Onentzero, Orentzaro, Onon-*

tzaro eta abar), oso hedatuak egon dira aspalditik, batez ere Gipuzkoako itsasaldean, Beterrin eta Nafarroako iparraldean, neguko solstizioari lotuak eta, kristautasunarekin batera, Gabonetako jaiei lotuak. Gabonetan agertzen den gizon arlote, begigorri, jale eta edale porrokatua dugu Olentzero; mendiko ikazkina lanbidez, eta aldi berean Jesusen jaiotzaren iragarle jentilei.

Zer ekarri dizu hainbeste urtetan Olentzero izateak?

Egia esan, ni hasi nintzenean Olentzeroren pertsonaia irudikatzeak ez zekarren inongo epikarik edo ohorerik. Egin beharreko tradizio bat zen eta norbaitek bete behar zuen haren papera. Hala ere, ni beti saiatu naiz Olentzeroren jatorrizko iturrietan nire papera errotzen. Hau da, haren inguruan batez ere Barandiaranek jasotako testigantzak eta istorioen zentzua kontuan hartzen. Eta honetan sentimendu kontrajarriak bizi izan ditut: batetik, tradizioaren zentzuan nire papera gorde nahiaren ahalegina eta bestetik, aipatutako aldaketa horien eraginez, haurren hurbiltasuna eta haien aurpegieta ikusten nuen ilusioa edo harridura.

Egun, "modernitatearen" izenean espektakulua eskaini nahiaren eraginez edo erdaraz esaten den bezala "politicamente correcto" izan beharraren izenean, toki batzuetan, Olentzeroren figura eta esanahia guztiz desitxuratua dagoela iruditzen zait.

Eta zorionerako edo txarrerako? Aldaketa horien egi-leak gu geu izan garela aitortuz, ahal den neurrian behintzat, antzinako esanahia eta ospatzeko era aldarrikatu nahi nituzke, belaunaldiz belaunaldi osatutako tradiziozko kate hau eten ez dadin. Hausnarketa txiki honekin eman nahi nioke bukaera elkarrizketa honi.

Ereintza Elkarteak egindako koplak

ARKUPEAK (1. Saioa)

Kepa Oliveri

Urteak dira Olentzerokin
festa gure herri honetan,
ume guztiak zorutzen dira
esan behar da benetan.
Ereintzatarak urteak dira
gabiltzala lan horretan
Kepa hartura bizkar gainean
herriko txoko danetan.

Baina aurten aldatu digute
ez gendun asko espero,
Kepak errelebo eskatuta
berria da Olentzero.
Hogeita hamaika urte joan dira
bera urtero urtero,
Gabon gabeko jardun horretan
nahiz hotz, elur eta bero.

Kepa laguna jakin izan dek
olentzero irudikatzen
ikatz egile basa gizona
ahoan pipa erretzen.
Umeak dira gehien gehienak
bera dutena maitatzen,
ta hire lana gu gara berriz
gaur duguna eskertzen.

Gure ohitura ta kultura
beti lantzen ibilia,
Ereintzarentzat izan haiz hi
benetako langilea
hogeita hamaika urte luzetan
Olentzero tripahandia,
eta jarrai zak lanean beti
Kepa hori dek hiria.